

Täysistunto

Torstai 9.3.2017 klo 15.58—19.23

4. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2016

Kertomus K 4/2017 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu

19.00 **Juho Eerola ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ärade talman! Suomen valtuuskunnan työtä leimasi kertomusvuonna valmistautuminen Suomen tämän vuoden puheenjohtajuuteen Pohjoismaiden neuvostossa. Puheenjohtajuus tarkoittaa muun muassa, että neuvoston työtä johtavat tänä vuonna suomalainen presidentti ja varapresidentti ja että Pohjoismaiden neuvoston täysistunto järjestetään peruskorjatussa eduskuntatalossa syksyllä viikolla 44. Puheenjohtajamaa laatii myös puheenjohtajuusohjelman, josta käy ilmi vuoden prioriteetit.

Suomen Pohjoismaiden neuvoston valtuuskunta on laatinut määrätietoisen puheenjohtajuusohjelman, jonka sisältö esiteltiin neuvostolle Kööpenhaminan täysistunnossa viime syksynä. Valtuuskunnan tavoitteena on ollut laatia tavoitteellinen ohjelma, jossa jokaisen teeman pohjoismainen ulottuvuus tulee näkyviin ja joka asettaa konkreettisia ja mittavia päämääriä puheenjohtajuuskaudelle. Suomen puheenjohtajuusohjelman kolme pääpointtia ovat Sivistyksen Pohjola, Puhtaan energian Pohjola sekä Verkostoituva Pohjola. Sivistyksen Pohjola tarkoittaa pohjoismaisen osaamisen ja koulutuksen sekä kansansivistyksen ja -kulttuurin esille tuomista. Puhtaan energian Pohjola sisältää pohjoismaisten energia-markkinoiden ja bioenergian edistämistä sekä Pariisin COP 21 -päätöksen yhteispohjoismaista seuranta. Verkostoituva Pohjola tuo huomiota arktisiin kysymyksiin sekä liikkuvuuteen ja sen esteisiin Pohjolassa. Lisäksi Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlallisuu-den teema Yhdessä — Tillsammans näkyy vahvasti puheenjohtajuusohjelmassa. Suomi itsenäisenä valtiona on luonnollinen osa pohjoismaista yhteistyötä, ja haluamme juhlistaa tätä tärkeää vuotta yhdessä pohjoismaisen perheemme kanssa.

Poikkileikkaava teema puheenjohtajuusohjelmassa on pohjoismaisten rajaesteiden poistaminen. Pohjoismaiden rajoja on useiden vuosikymmenten ajan vähitellen avattu eri osaluilla paljolti Pohjoismaiden neuvoston tärkeän työn ansiosta. Pohjoismaisen rajaesteytön tavoitteena on poistaa vapaan liikkuvuuden esteitä Pohjoismaiden väliltä. Rajaesteillä tarkoitetaan lakeja ja julkisia sääntöjä tai käytäntöjä, jotka haittaavat henkilöiden liikkuvuutta tai yritysten rajat ylittävää toimintaa Pohjoismaissa. Työntekijöiden ja yritysten mahdollisuudet liikkua yli rajojen edistävät talouskasvua ja työllisyyttä sekä Pohjolassa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 20/2017 vp

että koko Suomessa. Yhteenlaskettuna Pohjoismaat kuuluvat maailman kymmenen suurimman ja Euroopan viiden suurimman talouden joukkoon, joten liikkuvuuden esteiden poistaminen ei ole merkityksetöntä. Suomi haluaa puheenjohtajuuskaudellaan nostaa rajaesteet ja niiden purkamisen vahvasti poliittiseen fokukseen. Miten poistetaan rajaesteitä, miten estetään uusien rajaesteiden syntyminen ja miten tuodaan lisää tietoisuutta asian osalta niin kansallisiin parlamentteihin kuin ministeriöihin? Tavoitteena on tehdä Pohjolan kansalaisten arjesta helpompaa liikkumisen osalta.

Pohjoismaiden neuvoston parlamentaarikoilla on tärkeä tehtävä rajaestetyössä muun muassa painostamalla Pohjoismaiden hallituksia rajaesteiden poistamiseksi. Suomen valtuuskunta on nostanut rajaesteet esiin vuoropuhelussa niiden ministerien kanssa, jotka ovat käyneet valtuuskunnan kuultavana kertomusvuoden aikana. Suomen puheenjohtajuuskauden aikana Pohjoismaiden neuvosto seuraa tiiviisti rajaestetyötä ja kehottaa Pohjoismaiden hallituksia ja ministerineuvostoa toimeenpanemaan rajaesteistä tehdyt päätökset.

Pohjoismaiden neuvosto pyrkii edistämään liikkuvuutta Pohjoismaissa myös muilla keinoin kuin rajaestetyön avulla. Pohjoismaiden neuvosto on usean vuoden ajan puhunut tiiviimmän Pohjoismaiden välisen liikennepoliittisen yhteistyön puolesta. Viime vuoden marraskuussa järjestettiin neuvoston aloitteesta Tukholmassa Pohjoismaiden liikenneministerien ja Pohjoismaiden neuvoston edustajien välinen pyöreän pöydän keskustelu. Pohjoismaiden neuvosto kannattaa liikenneministereiden kanssa käytävän vuoropuhelun jatkamista ja tiivistämistä. Suomen puheenjohtajuusohjelmassa korostetaan pohjoismaisen liikennepoliittisen yhteistyön edistämistä. Ohjelmassa korostetaan erityisesti Pohjolan pohjoisimpien alueiden liikenneverkon ja infrastruktuurin parantamista ja yhteistyön tiivistämistä, jolloin voidaan synnyttää uutta kasvupotentiaalia, parantaa matkailun edellytyksiä sekä korottaa huoltovarmuutta. Konkreettinen tavoite on järjestää pyöreän pöydän tapaaminen pohjoismaisten liikenne- ja infrastruktuurista vastaavien ministereiden kanssa myös tämän vuoden aikana.

Hyvin toimivat yhteispohjoismaiset työmarkkinat ovat tärkeä osa liikkuvaa Pohjolaa. Pohjoismaiden työelämää koskeva strategiaselvitys luovutettiin kertomusvuoden kesäkuussa Suomen oikeus- ja työministeri Jari Lindströmille. Selvityksessä on 14 ehdotusta siitä, miten työelämää voidaan kehittää pohjoismaisella yhteistyöllä.

Vaikka pohjoismaista liikkuvuutta edistävää työtä sekä rajaestetyötä tehtiin viime vuoden aikana aktiivisesti, kertomusvuosi myös koetteli vapaata liikkuvuutta Pohjolassa. Ruotsin ja Tanskan käyttöön ottamat väliaikaiset rajatarkastukset puhuttivat erityisesti alkuvuodesta 2016, ja ne olivat vahvasti läsnä viime huhtikuussa järjestetyssä Pohjoismaiden neuvoston teemaistunnossa. Rajatarkastukset vaikuttivat hyvin vahvasti siihen, että laittomien siirtolaisten vyöry Ruotsin kautta Suomeen väheni. Tästä iso kiitos pohjoismaiselle yhteistyölle.

Pohjoismaiden neuvosto käsittelee yhä enemmän ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan liittyviä aiheita. Kuten edelliset puheenjohtajamaat, myös Suomi korosti puheenjohtajuuskaudellaan pohjoismaisen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tärkeyttä. Pohjoismaiden neuvostolla on tärkeä rooli näiden asioiden eteenpäinviemisessä, ja kysymys on siitä, miten Pohjoismaat voivat tehdä enemmän yhteistyötä näillä sektoreilla.

Pohjoismaiden aktiivinen työ kansainvälisillä areenoilla ja läheinen yhteistyö monien Pohjolan ulkopuolella toimivien kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen kanssa näkyi vahvasti neuvoston työssä viime vuonna. Neuvostossa käytiin keskustelua Pohjolan roolista maailmalla, muun muassa Pohjoismaiden suhteista G20-maihin. YK:n kestävän kehi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 20/2017 vp

tyksen tavoitteet nousivat Kööpenhaminan täysistunnon pääteemaksi. Neuvoston jäsenet kävivät Pohjoismaiden pääministereiden kanssa keskustelua siitä, miten Pohjoismaat voivat edistää tavoitteiden saavuttamista Pohjolassa. Ensi kuussa järjestettävän neuvoston teemaistunnon ajankohtaiskeskustelussa tavoitteena on pohtia Pohjoismaiden ja USA:n välisiä suhteita ja yhteistyön uusia edellytyksiä.

Arvoisa herra puhemies! Pohjoismaiden neuvosto jatkoi tiivistä yhteistyötä useiden alueellisten parlamentaaristen järjestöjen kanssa muun muassa Itämeren, arktista aluetta sekä pohjoista ulottuvuutta koskevissa kysymyksissä. Kertomusvuoden aikana monet alueelliset yhteistyöjärjestöt ovat myös pyrkineet vahvistamaan yhteyksiään neuvostoon. Näistä esimerkkeinä voin mainita yhteistyön Saksan kanssa, erityisesti Schleswig-Holsteinin maakunnan osalta, saamelaisen parlamentaarisen neuvoston laajennetun tarkkailija-aseman hyväksymisen sekä myös Färsaarten hakemuksen Pohjoismaiden neuvoston ja ministerineuvoston täysjäseneksi, jota ei tietenkään kuitenkaan puollettu kummassakaan järjestössä. Kertomusvuonna huomioitiin myös monella tavalla Pohjolan ja Baltian maiden 25 vuotta täyttävä yhteistyö.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaisen EU-yhteistyön tiivistymisestä on keskusteltu ajoittain kiivaastikin. Keskustelun tavoitteena on ollut aktivoida pohjoismaista yhteistyötä EU-asioissa ja miettiä keinoja Pohjoismaiden neuvoston ja EU-parlamentissa istuvien pohjoismaalaisten parlamentaarikkojen yhteistyön vahvistamiseksi. Tarkoituksena ei ole viedä toimivaltaa kansallisten parlamenttien EU-valiokunnilta vaan lisätä yhteistyötä niissä asioissa, joissa on mahdollista luoda pohjoismaista lisäarvoa. Kööpenhaminan istunnossa hyväksyttiin ehdotus Pohjoismaiden neuvoston toimiston perustamisesta Brysseliin. Päätöksen mukaan neuvosto palkkaa Brysseliin henkilön, jolla on erityisvastuu yhteydenpidosta ja koordinoinnista pohjoismaisten EU-parlamentaarikkojen sekä muiden pohjoismaisten ja Pohjoismaille keskeisten toimijoiden kanssa Brysselissä.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsenet ovat olleet aktiivisia ja tehneet lukuisia jäsenehdotuksia ja kirjallisia kysymyksiä kaikille pohjoismaisille hallituksille viime vuoden aikana. Tässä yhteydessä haluan oikein erikseen mainita vielä käsitellyssä olevan Suomen ja Islannin valtuuskuntien yhdessä tekemän aloitteen Pohjoismaiden neuvoston työjärjestyksen muuttamisesta siten, että Suomen ja Islannin kieli lisätään neuvoston virallisiksi työkieliksi [Puhemies koputtaa] norjan, ruotsin ja tanskan rinnalle. Haluan myös kiittää valtuuskunnan jäseniä aktiivisuudesta ja toivon, että sama hieno asenne jatkuu koko puheenjohtajuusvuoden aikana.

Viime vuoden tammikuussa juhlistettiin sitä, että tuli kuluneeksi tasan 60 vuotta siitä, kun Suomi ensimmäistä kertaa osallistui Pohjoismaiden neuvoston toimintaan. Vuonna 1956 Suomen valtuuskunta osallistui ensimmäiseen neuvoston istuntoon. Tänä vuonna Suomi täyttää täydet 100 vuotta itsenäisenä valtiona samaan aikaan kun maa toimii puheenjohtajana Pohjoismaiden neuvostossa. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisa edustaja, se oli esittelypuheenvuoro ja todellakin se saattoi kestää yli 10 minuuttia. En huomannut sitä ja sen takia 10 minuutin kohdalla napautin pari kertaa, mutta hoiditte puheen hienosti loppuun asti.

19.11 Anne-Mari Virolainen kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos edustaja Eerolalle varsin seikkaperäisestä esittelystä, miten Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta on viime vuonna toiminut ja mitkä ovat olleet painopisteet. Minua erityisesti miellyttää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 20/2017 vp

yksi tämän vuoden teemoista: Verkostoituva Pohjola. Yksin me emme saa mitään aikaiseksi, vaan yhteistyöllä tämä maailma muuttuu ainakin asteittain paremmaksi.

Puheenjohtaja Eerola viittasi jo kokoukseen, joka järjestettiin syyskuussa Kööpenhaminassa, jossa ideoitiin, miten EU-yhteistyötä pystyttäisiin tiivistämään Pohjoismaiden neuvostossa. Puheenjohtaja viittasi myös siihen, että aiemmin on käyty kiivasta keskustelua, mutta siinä kokouksessa keskustelu ei ollut kovinkaan kiivasta vaan pyrittiin löytämään niitä konkreettisia avauksia, miten saamme aktivoitua Pohjoismaista yhteistyötä EU-asioista ja mitkä ovat ne keinot, joilla Pohjoismaiden neuvoston ja EU-parlamentissa istuvien pohjoismaalaisten parlamentaarikkojen yhteistyö vahvistuisi.

Aivan selvästi pystyimme nostamaan sieltä kolme asiaa: Identifioimme sellaisia kysymyksiä, joissa meillä on vahva yhteinen pohjoismainen intressi. Toinen on se, että kun on yhteinen intressi, niin haluamme myös toimia yksituumaisesti. Kolmantena olimme yhtä lailla samanmielisiä siitä, että pitää identifoida ne alueet, joissa Pohjoismaat ovat edelläkävijöitä EU:ssa ja voisivat näin toimia esimerkkinä myös muille maille, kuten esimerkiksi ympäristökysymyksissä olemme tällaisessa tilanteessa.

Se, mistä siellä aavistuksen verran syntyi kiivailua, oli se, miten Pohjoismaiden EU-asioista vastaavien valiokuntien yhteistyö toimii. Minun näkemykseni mukaan meidän yhteistyömme on hyvää sekä edustajatasolla että virkamiestasolla. Usein kun on joku asia, vaikka nyt liittyen eurooppalaiseen ympäristölainsäädäntöön, niin on aivan helppoa ottaa yhteyttä kollegoihin Ruotsissa tai Tanskassa, mutta kollegoidemme puheenvuorot muista Pohjoismaista kuulostivat siltä, että heillä se yhteydenpito on aavistuksen hankalampaa. Pohdin sitä, mistä se johtuu, ja päädyin siihen, että siitä, että valiokunnat toimivat eri tavalla. Meillä Suomessa me olemme hyvin tietoisia siitä, minkälaista kantaa meidän ministerimme vievät eteenpäin, ja samoin se asia palautuu Suomen eduskuntaan hyvin nopeasti ja kumppanimme tietävät, että myös toimeenpano tapahtuu aika rivakasti. Näin tämä ei toimi noissa muissa maissa. Mutta yhtä lailla tämä vahva pohjoismainen ääni eurooppalaisessa keskustelussa hyödyttää sekä Eurooppaa että Pohjolaa, ja on aivan selvä, että Pohjola tarvitsee vahvaa EU:ta tässä murroksen ajassa.

Sitten toinen asia, mihin puheenjohtaja Eerola kiinnitti huomiota, oli, että poikkileikkaava teema on rajaesteiden poistaminen. Se on kyllä sellainen asia, että siitä meillä varmastikin riittää puhuttavaa ja tehtävää vielä vuosikaudet eteenpäin. Mutta haluan ottaa tässä esiin, miten Suomessa toimii ainoana Pohjoismaista rajaestekysymyksiin keskittynyt neuvontatoimikunta, jossa Haloo Pohjola toimii koollekutsujana ja varsinainen hallinto tapahtuu Pohjola-Nordenin alla. Vuosia on toiminnassa takana jo 15. Tapaamisia on vuodessa neljä kertaa. Eri ministeriöiden edustajat ovat paikalla, ja tärkeintä on keskinäinen tiedonvaihto ja luottamuksellisuus, mutta samalla myös välittömyys. Kaiken lisäksi näissä tapaamisissa on mukana rajaesteneuvoston Suomen edustaja, joka vie viestin aina suoraan rajaesteneuvoston kokouksiin. Tämä malli on herättänyt kiinnostusta myös muissa Pohjoismaissa, ja jopa ministerineuvostosta ollaan oltu seuraamassa kokouksia ainakin pariinkin otteeseen, mutta se ei ole vielä edennyt. Nyt kun olette saaneet sen Brysselin edustajan sinne palkattua, niin seuraavaksi toivoisin, että Suomen valtuuskunnan edustajat yrittäisivät laajentaa tämän rajaesteneuvontatoimikunnan työn muihin Pohjoismaihin. — Kiitos.

19.16 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvoston työ on varsin antoisaa, ja meidän Suomen valtuuskuntamme paneutuu toimeen varsin ahkerasti, vaikka nyt ei sitten illansuussa enää salissa kovin moni meistä olekaan puheenvuoroa käyttämäs-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 20/2017 vp

sä. Mielestäni Suomen ja Pohjoismaiden pitäisi tehdä huomattavasti tiiviimpää yhteistyötä edelleenkin.

Me Pohjoismaiden neuvostossa monia asioita linjaamme ja viemme päätökseen, ja ne tulevat kansallisiin parlamentteihin käsittelyyn, mutta valitettavan vähän sieltä loppuvii-mein sitten kuitenkaan etenee toimeenpanoon. On myös sellaisia ikuisuuskysymyksiä, jotka kaipaisivat varmastikin vielä vahvempaa poliittista ohjausta myös ministeritasolta ja siitä, että niissä olisi koordinaatiota, koska monet näistä yhteispohjoismaisista asioista eivät ole vain yhden ministeriön asioita vaan ovat läpi leikkaavia. Siksi olisi tärkeää, että kaikki ne kauniit sanat aina Pohjoismaiden neuvoston kokouksissa, että olemme yhteistä perhet-tä, tulisivat myös toimeenpantua aina, kun palaamme kotimaahan.

Erityisesti tällaisena aikana, kun Euroopan unionin kehitys on hieman epäselvää emme-kä oikein tiedä, mihin suuntaan EU lähtee menemään, ja siitä on myös erilaisia ajatuksia, koen, että Pohjoismaat voisivat olla vieläkin integroituneempi alue ja osoittaa, että monin osin olemme onnistuneet erittäin hyvin purkamaan niitä kaupan esteitä, tukemaan sitä liik-kuvuutta, mitä meillä on. Jos laskettaisiin vaikkapa hiihdon maailmanmestaruuskisamita-lit yhteen, niin kyllähän Pohjoismaat menestyivät niissäkin erinomaisesti.

Jos miettii ajankohtaisia asioita, niin kyllä yksi ikisuusteema, jossa kyllä myös edistys-tä tulee säännöllisesti, liittyy rajaesteisiin, jotka myös valtuuskunnan puheenjohtaja täällä edessä esille otti. Joka vuosi niitä saadaan muutama aina ratkottua ja pois tiputettua, mutta valitettavasti paljon on vielä olemassa, ja niitä tuntuu aina putkahtelevan sitten uusiakin. Toivottavaa olisi myös, että ministeriöissä suhtauduttaisiin vakavasti näihin rajaestekysy-myksiin eikä jätettäisi niitä ainoastaan vaikkapa ulkoministeriön vastuulle.

Erittäin tärkeää ja ajankohtaista on myös se, että odotamme tässä keväällä julkaistavaksi Jorma Ollilan laatimaa energiaraporttia. Monet biotalouden ja uusiutuvan energian kysy-mykset yhdistävät Pohjoismaita, ja etenkin Suomella ja Ruotsilla on niissä paljon yhteisiä näkemyksiä. Me pystyisimme kyllä olemaan sellainen alue, joka pääsee ensimmäisenä irti fossiilisista polttoaineista.

Samoin olemme käsitelleet Pohjoismaiden neuvostossa Poul Nielsonin työmarkkinara-porttia. Vaikka me ajattelemme Pohjoismaita yhteisenä markkina-alueena, niin kyllähän niitä pitäisi ajatella myös yhteisenä työmarkkina-alueena. Mutta valitettavan paljon tässä liikkuvuudessa on vielä esteitä, mitä tulee tutkintanimikkeiden yhtenäistämiseen tai lupa-käytäntöihin tai ihan vaikkapa työttömyyskassamaksuihin. Valitettavasti nämä eivät siirry valtiosta toiseen edes Pohjoismaiden välillä.

Keskiryhmät ovat tehneet aloitteen pohjoismaisesta kansalaisuudesta. Se tulisi lisänä omalle kansalaisuudelle. Mutta se auttaisi meitä. Esimerkiksi sosiaaliturvanumeroiden kanssa se, että ne olisivat kaikissa Pohjoismaissa vastaavia, auttaisi meitä jo monissa digi-taalisen maailman asioissa. Toivottavasti se asia saisi laajaa tukea läpi puoluekentän Poh-joismaiden neuvostossa.

Lopuksi ajattelin sanoa muutaman asian vielä liikennehankkeista, jotka ovat myös tuos-sa Suomen puheenjohtajuuskauden ohjelmapaperissa. Monet muut Pohjoismaat ovat ehkä olleet kunnianhimoisempia liikennekysymyksissä ja yhdistämään Pohjoismaiden kesken liikenneverkkoja. Valitettavasti Suomi tiukasta taloustilanteestaan johtuen ei ole kyennyt aivan samanlaiseen urauurtavaan työhön. Toivottavasti Jäämeren rata -vaihtoehto ottaisi nyt harppauksia eteenpäin. Ennen sitä meillä olisi kuitenkin hyvinkin helppo toteuttaa noin 10 miljoonan euron hanke liittyen siihen, miten saamme Suomen ja Ruotsin rautatiet vih-doin yhdistettyä. Ainoastaan noin 12 kilometrin pätkä sieltä valtakunnanrajalta Tornioista

Pöytäkirjan asiakohta PTK 20/2017 vp

ja Haaparannasta puuttuu. Se olisi mahdollista yhdistää, jos tahtoa olisi. Toivon, että siihen rahat pian löytyvät ja voimme luoda sitä kautta uuden satojentuhansien ihmisten työ-
sikäyntialueen Luleåsta Ouluun. Ihmiset ovat sitoutuneita pohjoismaiseen yhteistyöhön, ja toivon, että se etenee harppauksin eteenpäin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.